

Управління культури, курортів і туризму
Хмельницької облдержадміністрації

Хмельницька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. М.Островського

Волонтерство у публічній бібліотеці

(методичні поради)

Хмельницький
2012

ББК 78.342 + 66.79
В 68

Волонтерство у публічній бібліотеці: метод. поради / Упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ім. М.Островського. – Хмельницький, 2012. – 16 с.

Видання містить загальну інформацію про волонтерство, історію його виникнення та методичні поради щодо впровадження волонтерства у діяльність бібліотек.

Затверджено протоколом № 13 Науково-редакційної ради від 19.12.2012 р.

Укладач: *Шейчук В.В.*

Рецензент: *Маковська В.В.*

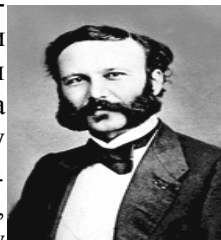
Відповідальна за випуск: *Синиця Н.М.*

Екскурс в історію

5 грудня в Україні, і в усьому світі, відзначається **Міжнародний день волонтерів**.

Слово «волонтер» з французької означає доброволець. Волонтерами спочатку називали тільки тих людей, які виключно зі свого бажання поступали на військову службу.

Дехто вважає роком виникнення волонтерського руху 1859 рік, коли французький письменник-журналіст Анрі Дюнан, вражений кривавими картинами війни, запропонував ідею створення Червоного Хреста – організації, яка працювала б на добровільних засадах і надавала першу медичну допомогу пораненим бійцям. Принципами, сформульованими Дюнаном, керуються волонтерські організації у всьому світі і донині.

Однак, тільки у минулому столітті, яке було переповнене війнами, волонтерство виокремилася у соціальне явище. Після Першої Світової у Франції був здійснений, один з перших, масштабний волонтерський проект за участю німецької і французької молоді, в рамках якого волонтери відновлювали зруйновані війною ферми в районі місць найбільш запеклих боїв між німецькими і французькими військами. Саме в цей час і було засновано Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS) під егідою ЮНЕСКО зі штаб-квартирою у Парижі.

У світовій практиці найголовнішою ознакою волонтерства є те, що волонтер частину свого вільного (особистого) часу, сил, енергії, знань, досвіду добровільно (без примусу та вказівок «згори») витрачає на здійснення діяльності, яка є корисною людям і суспільству загалом.

Нині спостерігається стрімке зростання попиту на волонтерську працю. З'явилося багато організацій в Україні, які займаються залученням та навчанням волонтерів або тих, що спеціалізуються лише на розвитку волонтерства. Чимало зусиль

для популяризації волонтерства докладають не тільки різноманітні громадські організації, а й державні структури.

Слово «**волонтер**» походить від французького «**volontaire**», англійського «**volunteer**», які є похідними від латинського «**voluntarius**», що у дослівному перекладі означає «**доброволець**», «**бажаючий**».

В Законі України «**Про волонтерський рух**» (від 19 квітня 2011 року) визначено, що **волонтер** – це фізична особа, яка добровільно здійснює **благодійну неприбуткову та вмотивовану діяльність**, що має суспільно-корисний характер.

Відповідно до Загальної декларації волонтерів, яку прийняли на XI Конгресі Міжнародної асоціації волонтерів 14 вересня 1990 року в Парижі, **волонтерство** – *добровільна, активна, спільна або особиста участь громадянина в житті людських спільнот для реалізації його основних людських потреб та покращення якості життя, економічного і соціального розвитку.*

Охарактеризувати волонтерство можна за такими **критеріями**:

1. **Безкорисливість.** Добровільна діяльність не оплачується, як трудова зайнятість. Вона здійснюється не з матеріальних мотивів. Якщо на волонтерську роботу й виділяються кошти, то виключно на відшкодування витрат, що виникли в результаті праці. Волонтерство також не замінює трудову діяльність.

2. **Добровільність.** Волонтерство не є результатом примусу чи ініціативи із зовні. Воно базується виключно на особистій мотивації, вільному виборі і власних прагненнях, тому не може бути насадженим згори.

3. **Допомога “іншому”.** Волонтерство – це допомога “іншому”. Воно формує усвідомлення громадської солідарності і суспільного блага. Сімейна підтримка, чи допомога вузькому колу родичів, сусідів і друзів, не вважається добровільною діяльністю в зв’язку з недостатньо широким громадським охопленням.

4. Громадське охоплення. Волонтерство реалізується в сфері громадянського суспільства. Таким чином воно стає прозорим для інших громадян і уможливує активне їх залучення.

Що таке волонтерська діяльність? Волонтерська діяльність фактично завжди була частиною кожної цивілізації та суспільства. В широкому розумінні, волонтерська діяльність – це якісь вчинки, дії людини, які не приносять їй ніякої користі, це добровільний внесок в збільшення добробуту певної спільноти чи суспільства. Вона може набувати будь-яких форм: від традиційних звичаїв обопільної допомоги до допомоги суспільству під час кризи, зусиль, спрямованих на вирішення соціальних конфліктів та проблем бідності.

Волонтерська діяльність ґрунтується на таких **основоположних засадах:**

- добровільність та доброчинність;
- законність;
- гуманність та гідність;
- спільність інтересів і рівність прав її учасників;
- гласність;
- відповідальність;
конфіденційність.

Для того, щоб бути волонтером треба мати такі **якості:** любов до людей, доброта, милосердя, комунікабельність, вміння спілкуватись, розуміння проблем іншої людини, співчуття, терпіння, порядність уважність, бажання допомагати вирішенню проблеми, безкорисливість, відвертість, відповідальність, відкритість, привабливість, організаторські здібності, мобільність, наполегливість.

Першим кроком у роботі з волонтером є співбесіда, під час якої з'ясовується:

1. Як людина знайшла організацію.
2. Чому її зацікавила дана робота.
3. Де вона зараз працює і де працювала раніше.
4. Яка в неї освіта і досвід – це допоможе підібрати відповідну роботу для неї.

5. Необхідно дізнатися, чим би людина хотіла займатися, скільки часу майбутній волонтер може витратити на роботу в організації.

6. Чи немає обмежень зі здоров'ям.

7. Важливо зрозуміти чи збирається людина весь час працювати волонтером, чи прийшла з метою отримати оплачувану посаду. В останньому випадку краще чесно розповісти про перспективи.

8. Чи є наявний досвід роботи волонтером, де?

9. Дізнатися у майбутнього волонтера чому він пішов із попередньої організації.

Відповідно до віку, соціальної ролі і соціального статусу можна виявити наступні групи добровільних помічників:

- діти та підлітки;
- волонтери-фахівці;
- спонсори;
- чиновники;
- клієнти;
- члени організації;
- студенти;
- батьки.

Отже, волонтером може бути людина будь-якої статі і віку, з будь-якою освітою чи без неї, яка спроможна відчувати означені потреби інших людей і, на добровільних засадах, допомагати їм.

Кожний волонтер має право:

1. Бути уважно вислуханим і направленим на виконання завдань, відповідно до результатів інтерв'ю.

2. Пройти навчання і супровід наставником, яке дасть волонтеру можливість добре справлятися з роботою.

3. Одержувати визнання заслуг значущим для волонтера чином.

4. Брати участь в плануванні і оцінці програми, в якій волонтер бере участь.

5. Бути визнаним унікальною, індивідуальною, цінною особою.

Волонтерство у бібліотеці

В наш час бібліотечних фахівців скорочують, або переводять на неповний робочий день, тому допомога волонтерів допоможе частково компенсувати нестачу рук. Бібліотечним фахівця потрібно активно залучати молодь до лав волонтерів бібліотеки.

Волонтер у бібліотеці – це доброволець, безкорисливо бере участь у громадських акціях. Участь у волонтерських групах дає їм можливість реалізації своїх знань і вмінь на благо інших, придбання у процесі волонтерської діяльності навичок спілкування, розширення кола друзів, знайомство з азами рекламної та бібліотечної діяльності.

Робота волонтерів бібліотеки може бути багатогранною: від проведення заходів, ведення клубів за інтересами, організації виставок, ремонт книг, участь у бібліотечних заходах, до асистента програми літнього читання, помічника у класі домашніх завдань та ін.

В бібліотеці можна організувати інформаційний стенд «**Я – волонтер**», де можна заповнити анкету «**Хочу стати волонтером!**» і надалі допомагати бібліотеці проводити культурно-дозвілєві події, опитування, акції.

Приклади волонтерства у бібліотеці:

- працівники і волонтери бібліотеки можуть обслуговувати читачів похилого віку, які за станом здоров'я не можуть відвідувати бібліотеку, але так само активно читають, як і раніше;

- допомагати дітям з багатодітних і малозабезпечених сімей. Хоча б раз у тиждень безкоштовно займатися з дітьми підготовкою до школи та освоєнням шкільної програми. Серед таких волонтерів можуть бути: діти, вчителі, студенти, пенсіонери та ін. Крім проведення занять з української, англійської, німецької мов, з математики, хімії та багатьох інших шкільних предметів, волонтери можуть розвивати творчі здібності дітей, ставити театральні постановки за їх участю;

- при бібліотеці можна створити комп'ютерні курси для літніх людей, які бажають навчитися працювати на комп'ютері. Волонтери проводитимуть заняття з навчання користування комп'ютером.

В епоху нових технологій, використання Інтернет мережі з'являється новий вид бібліотечних волонтерів – **віртуальні волонтери**. Віртуальні волонтери можуть обслуговувати користувачів з особливими потребами: здійснювати електронні візити на домашні або робочі ПК таких користувачів, допомагаючи, наприклад, учням виконувати домашні завдання, дорослим – скласти резюме для роботи та ін.

В бібліотеці слід організувати і провести ряд заходів, спрямованих на популяризацію волонтерської діяльності:

- засідання круглих столів;
- дискусії про роль волонтерів в житті суспільства;
- неофіційні громадські презентації;
- лекції щодо волонтерської діяльності;
- висвітлення діяльності волонтерів (підбір статей з періодики);
- літературні заходи (літературні вечори, презентації книг);
- практикум по оформленню (як висловити свою думку, стінгазети, газети-привітання, прес-релізи, інформаційні бюлетені);
- рольові ігри («Я і колектив»).

Доцільно проводити **книжкові виставки** з метою популяризації Міжнародного руху волонтерів:

- «Волонтери врятовують світ»
- «Світ волонтерів»
- «Волонтер! Зміни світ на краще»
- «За покликом серця»
- «Волонтерський рух в Україні як явище соціальне»
- «Волонтерський рух та місцева влада: шляхи взаємодії»
- «Волонтер: людина честі»
- «Соціальна робота за волонтерами»
- «Тимурівці» нашого часу»

- «Волонтеріат в Україні – новий погляд на суспільну працю»
- «Волонтер – це той, хто завжди прийде на допомогу».

А також:

📌 Інформаційні сесії з елементами тренінгу на тему «Третій сектор в Україні. Волонтерство», в рамках якої провести вправу «Зразковий портрет волонтера». На інформаційну сесію можна запросити працівника соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді, розповісти про роботу служби з сім'ями, які потребують допомоги, про залучення до цієї роботи волонтерів із числа молоді, жителів селища (*додаток*).

- Години інформації з елементами тренінгу на тему «Третій сектор в Україні. Волонтерство». Розповісти про основні поняття та діяльність третього сектору в Україні, визначити основні значення волонтерства, сприяти вихованню почуття гідності, доброти співчуття та «Волонтерство: погляд в сьогодні» – інформаційна година, яка включатиме: ознайомлення з історією волонтерського руху; надання інформації про основні напрямки діяльності; розробка цікавих ідей та проєктів.

📌 Круглий стіл на тему «Волонтерство – основа побудови громадянського суспільства», на якому розглянути наступні питання: волонтерство та волонтерський рух в житті сучасної молоді; види волонтерської діяльності; що потрібно для того щоб стати волонтером; чи приносить задоволення волонтерство; третій сектор в Україні та ін.

Правильно підібрані питання викличуть у присутніх зацікавленість та активне обговорення.

Слід також зазначити, що для успішного залучення волонтерів до бібліотеки важливо вчасно і професійно скласти оголошення про пошук волонтерів для бібліотеки. Така об'ява має не лише описувати потребу бібліотеки у певних послугах і допомозі добровольців, але й зацікавити потенційних волонтерів (унікальним досвідом, цікавим проєктом, можливістю професійного розвитку або знайомства з однодумцями) та привернути їхню увагу.

Приклад короткого та інформативного оголошення про пошук волонтерів.

Стань волонтером бібліотеки

БІБЛОТЕКА ШУКАЄ: Консультанта з використання комп'ютера.

ЗАВДАННЯ:

- ✓ надання індивідуальної допомоги читачам у різних видах використання комп'ютера;
- ✓ пошук в Інтернеті;
- ✓ створення скриньок електронної пошти, розсилка резюме для прийому на роботу.

Необхідні навички/кваліфікація:

- ✓ досвід і навички роботи з комп'ютером, а також навчання по використанню комп'ютерної техніки;
- ✓ здатність працювати з представниками різноманітних груп населення, що мають різні рівні володіння комп'ютером;
- ✓ бажане знання англійської мови.

У чому переваги для Вас?

- ✓ **одержати досвід** роботи з сучасними бібліотечними ресурсами;
- ✓ **допомогти іншим членам громади** отримати цінні навички комп'ютерної грамотності.

Звертатися за:

телефоном _____

адресою _____

**Програма проведення інформаційної сесії
«Третій сектор в Україні. Волонтерство»
з елементами тренінгу**

Вступне слово «Про актуальність зазначеної теми та важливість в сучасному житті громадян».

Вправа «Знайомство» або «Павутина», мета якої – знайомство учасників між собою (для цього необхідно: клубок ниток).

***Хід вправи:** Тренер, починаючи з себе, передає клубок ниток будь-кому з учасників (не випускаючи нитки з рук), та розповідає небагато про себе. Ця процедура продовжується доти, поки клубок не потрапить до всіх учасників. В ході вправи створюється павутина.*

Другою частиною є розплутування павутини. Учасник повертає клубок тому, від кого його отримав, при цьому називає ім'я того, кому передає.

Визначення принципів роботи та очікування слід вправою «Сонце та хмара».

***Мета:** визначити умови ефективної діяльності групи, передумови успішної роботи в групі, виробити правила роботи групи для ефективного її функціонування.*

На «Сонці», на кожному промені записати правила та чітко будемо їх дотримуватися протягом тренінгу, а на «Хмарці» очікування від тренінгу.

«Третій сектор в Україні» – назва першого етапу проведення тренінгу.

Розглянути наступне:

- ⊕ Поняття «Третій сектор».
- ⊕ Види об'єднань громадян. Нормативно-правове забезпечення об'єднань громадян (про яке може розповісти спеціаліст районного відділу юстиції).

Вправа «Малювання одним олівцем».

***Мета:** формувати в учасників навички ефективної взаємодії, співпраці та партнерства.*

Учасники об'єднуються у пари. Кожна пара отримує один аркуш паперу та один олівець. Поклавши перед собою аркуш, обидва учасники беруться за один олівець, ставлять його на аркуш і мовчки, не спілкуючись між собою, за командою тренера починають малювати спільний малюнок. Закінчивши малювати, пари обов'язково мають написати на ньому свої імена, продовжуючи робити це спільно.

Другий етап тренінгу – «Волонтерство»

Продовжити тренінг слід із вправи «Мозковий штурм»: в якій із запропонованих слів потрібно скласти правильні слова – якості людини, яка може бути волонтером:

Робод (добро), овлбю (любов), сртьіда (радість), стьвауніж (уважність), богатур (турбота), сітьчнуй (чуйність), лордисеям (милосердя).

Міні-лекція. «Що таке волонтерство?» – присвячену волонтерству та волонтерській діяльності.

Вправа «Бути волонтером це – »

Мета вправи: створити позитивну атмосферу в групі, підвести учасників до розуміння важливих якостей волонтера.

Перед учасниками поставити плакат з надписом «ВОЛОНТЕР». Запропонувати їм ще раз по літерах дати відповідь на питання «Бути волонтером це – ...» і відповіді записати на плакаті.

Наприклад: **Бути волонтером це –**

Відповідальність за своє рішення та вчинки;

Оптимістичний погляд на життя;

Любов та співчуття до скривджених долею;

Охорона прав дитини;

Надія на перемогу;

Талант бути потрібним людям;

Енергійний спосіб життя;

Радість спілкування!

Далі розповісти про «Волонтерський рух на Україні».

Провести роботу в групах. Вправа «Зразковий портрет волонтера».

***Мета:** створити позитивну атмосферу в групі, підвести учасників до розуміння важливих якостей волонтера.*

Розділити учасників на чотири групи і протягом п'яти хвилин подумати і написати, якими якостями та знаннями повинен володіти волонтер та які практичні цінності мають стати у пригоді волонтеру.

Після вправи ознайомити учасників із темою: «Міжнародний волонтерський рух».

Підведення підсумків тренінгу: анкетування та обговорення.

Наостанок можна провести ще декілька вправ: **Вправа 1.** *Визначитися і дати відповідь на запитання: «Що дала мені участь у тренінгу: як особистості, як професіоналу?»*

Вправа 2. *Кожному учаснику роздати стікер та фломастер та (не писати) відобразити свої емоції «Що мені подарував цей день тренінгу?».*

Ресурси у мережі Інтернет щодо волонтерства в цілому і в бібліотеках зокрема

1. Сайт «Волонтерська хвиля»: http://volunteer.net.ua/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=10&Itemid=45.

2. Система волонтерської діяльності «Збирай добро по намистині» (відео про різні проекти в Україні): <http://www.youtube.com/watch?v=wFqtxgbh3Zw>.

3. П обласний фестиваль волонтерських бригад (Херсон, стаття блогу): <http://vbpi.blog.net.ua/aktsiya-chytaj-i-stan-uspishnym>.

4. Опыт библиотечного волонтерства – проект «Открытые сердца» Архангельской областной детской библиотеки (стаття): http://12plus.ru/post_1298919010.html.

5. Волонтерський тренінговий центр в Сумах:
<http://strc.sumy.ua/index.php?newsid=19214>.

6. Волонтер Корпусу Миру у Тернопільській обласній бібліотеці для молоді у центрі «Вікно в Америку» (відео «Вітаємо нового волонтера»):
http://www.youtube.com/watch?v=sbqHK_cqv0E.

7. Конкурс «Волонтер року – 2010» (м. Житомир):
<http://www.youtube.com/watch?v=gu3AeHhxFM>.

8. «Молоді волонтери в бібліотеці» (стаття блогу):
<http://bib-lomonosov.blogspot.com/2010/03/blog-post.html>.

9. «Волонтерство: поклик душі чи професія: методико-бібліографічні матеріали»:
http://library.kharkov.ua/lib_druk.php?type=2&id=38.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VI – ВР . – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3236-vi> – Мова укр. - Опис здійснено: 25.06.2012.
2. Бурлій О.М. Працюємо з волонтерами / О.М. Бурлій // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – К., 2008. – № 2. – С. 124-126.
3. Волонтерський рух в Україні // Громадські об'єднання в Україні. – К., 2007. – С. 134-135.
4. Розпочався європейський волонтерства // Євробюлетень. – 2011. – № 1. – С. 22.
5. Шевченко Т. Волонтерський рух в Україні / Т. Шевченко // Шкіл. світ. – 2009. – № 47. – С. 6-9.
6. Волонтери: хто вони? // Завуч. – 2005. – № 14 (трав.). – С. 7-8.
7. Волонтерство у бібліотеці [Електронний ресурс] // Бібліоміст. – Режим доступу: http://www.bibliomist.org/images/pdf_doc/u_skarbnycu/volonteri_u_biblooteci.pdf.
8. Волонтерство (заходи в сільських бібліотеках) [Електронний ресурс] // Маловисківська районна бібліотека ім. Лесі Українки. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/malavyska/volonterstvo-zahodi-v-silskih-bibliotekah>. – Назва з екрану.
9. Волонтерство: поклик душі чи професія: методико-бібліографічні матеріали [Електронний ресурс] // Харківська обласна універсальна наукова бібліотека. – Режим доступу: http://library.kharkov.ua/lib_druk.php?type=2&id=38. - Назва з екрану.

Методичне видання

Волонтерство у публічній бібліотеці

(методичні поради)

Відповідальна за випуск:

Синиця Н.М.

Укладач:

Шейчук В.В.

Рецензент:

Маковська В.В.

Комп'ютерне опрацювання:

Дорош В.Ю.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського
